

היום נלמד בעזרת ה':

ראש השנה דף כה

משנה: מעשה ובאו שני עדים והעידו שראו את הלבנה החדשה בשחרית בצד מזרח, ובערב ראו אותה בצד מערב. ואמר ר"י בן נורי שהם עדי שקר, לפי שלא יתכן שבתוך 12 שעות שמהבוקר לערב היא תלך כ"כ מהר מהמזרח למערב. אבל ר"ג קיבל את עדותם, הגמרא תבאר לפי שלפעמים הלבנה באה בדרך קצרה ויתכן שתלך מהמזרח למערב בתוך 12 שעות שמהבוקר לערב.

ועוד מעשה נוסף: שבאו שני עדים והעידו שראו את הירח בזמנו (= ביום שלושים), ובעקבות עדותם ציפו בית דין והעם לראותו בלילה שלאחריו, והוא לא נראה. ובכל זאת רבן גמליאל קיבל את עדותם וקידש את החודש ביום שלושים (= חודש חסר), משום שלפי חשבונם אכן היה אפשרות לראות את הירח ביום שלושים, ומה שבי"ד והעם לא ראוהו למחרת יתכן שהוא משום שמשוהו כיסה אותו.

אמר רבי דוסא - הם עדי שקר, שהרי הם כמי שמעידים על אשה שילדה, ולמחרת רואים שכריסה בין שיניה (= עדיין מעוברת). אמרו לו רבי יהושע - אני מסכים עם דבריך שאין לקבל את עדותם, וצריך לעבר את החודש (= חודש מלא).

גמרא: רבי חייא חזייה לסיהרא וכו': רבי חייא ראה את הירח הישן בבוקר של יום כ"ט לחודש אלול, לקח גוש אדמה וזרק לעברו ואמר: הרי אנו צריכים לאיים על העדים שיאמרו שראו את הלבנה בליל שלושים כדי שחודש אלול יהיה חודש חסר (= כ"ט יום), והלילה יהיה יו"ט של ראש השנה, וכל זה כדי שיום הכיפורים לא יהיה סמוך לשבת (כפי שלמדנו לעיל כ.), ועכשיו אתה עומד כאן? והרי אם יראו אותך בערב (= בליל שלושים) כבר לא יוכלו לאיים על העדים ולקדש את החודש מחר (= ביום שלושים), כפי שלמדנו לעיל (כ:): שאם ראו את הלבנה הישנה בערב לא מקדשים מחר את החודש, לפי שצריך שיהיה לילה ויום מהלבנה החדשה, ולכן לך והתכסה שלא יראו אותך!

(המשך בדף הבא ↓)

אכן הלבנה הלכה והתכנסתה ולא ראו אותה בליל שלושים. אמר רבי לרבי חייא: לך למקום הנקרא 'עין טב', וקדש שם את החודש ביום שלושים, ולאחר שתקדש שלח לי סימן 'דוד מלך ישראל חי וקיים', לפי שדוד המלך נמשל ללבנה, שנאמר עליו "יִכְסְאוּ כְשֶׁמֶשׁ נִגְדִי. כִּי־רַח יִבּוֹן עוֹלָם". (רבי לא רצה שיקדש במקום מגוריו, משום שבני עירו כבר ראו את הלבנה הישנה כל יום כ"ט באלול, וחשש שיאמרו שקידשה שלא כדיון).

כדי שידעו העם שלא קידשו בית דין את החודש: המעשה היה בחודש אלול, ואם היו מקדשים את החודש בכ"ט אלול הרי שאותו היום היה ראש השנה. ומכך שר"ג הספיד את אמו של בן זאב, ידעו כולם שב"ד לא קידשו את החודש והיום לא ראש השנה, לפי שאסור להספיד ביו"ט.

למה לא נתפרשו שמותם של זקנים? כלומר מדוע נאמר בפסוק "וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן קָדָב וְאַבְיָהוּא וְשִׁבְעִים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל" ולא נכתב מי הם שבעים הזקנים? אלא כדי שלא יאמר אדם על בית דין שבימיו - 'וכי פלוני הדיין חשוב כמשה ואהרון שאשמע לו?' אבל כעת ששבעים הזקנים לא נכתבו שמותיהם, אפשר לענות לו - 'אולי הוא כמו אחד משבעים הזקנים שאינך יודע מי הם'.

ואומר וכו': שמואל הנביא אמר לישראל "יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן וְאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" וכו' "וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת יִרְבֶּעֵל בֶּדֶן וְאֶת יַפְתָּח וְאֶת שְׁמוּאֵל וַיֵּצֵא אֶתְכֶם מִיַּד אֲבוֹיְכֶם מִסְבִּיב וַתִּשְׁבּוּ בְטַח", הרי שהפסוק השווה שלושה קלי עולם (= פחותים שבמנהיגי ישראל, והם ירבעל בֶּדֶן ויפתח) עם שלושה חמורי עולם (= חשובים שבמנהיגי ישראל, והם משה אהרון ושמואל), ללמדך שאפילו אם אדם קל שבקלים התמנה למנהיג על ישראל, יש לך לנהוג בו כבוד כמשה אהרון ושמואל. (הכוונה שהתמנה מדעת הציבור, לפי שאין מעמידים פרנס על הציבור אלא אם נמליכים בציבור).

הדרן עלך אם אינן מכירין

פרק שלישי. משנה: ראוהו (= את הירח) בי"ד וכל ישראל ביום ל' סמוך לחשיכה, ולא הספיקו לומר 'מקודש' עד שחשיכה, או שב"ד חקרו את העדים ולא הספיקו לומר 'מקודש' עד שחשיכה, החודש מעובר.

ראוהו בי"ד בלבד (= בי"ד של 23 או 71 דיינים) ואין מי שיעיד בפניהם, יעמדו שנים מהם ויעידו בפני השאר, למרות שכולם ראו. (= לא מדובר כאן סמוך לחשיכה).

ואם ראוהו בי"ד של שלושה, יעמדו שנים מהם ויושיבו שנים אחרים אצל היחיד שנשאר, ויעידו בפניהם, לפי שאין היחיד נאמן לומר 'מקודש' על ידי עצמו, שקידוש החודש הוא בשלושה.

נמרא: וכיון דתנא עד שחשיכה הרי זה מעובר, למה לי למתנייה חקירת העדים כלל? כלומר מאחר שהמשנה השמיעה לנו שאם ראוהו בי"ד וכל ישראל ביום ל' לא מקדשים אותו היום אלא מעברים את החודש (= למרות שהדבר התפרסם ברבים שראו את הלבנה ביום ל'), א"כ בוודאי ובוודאי שאם רק נחקרו העדים (= שהדבר לא התפרסם ברבים) שמעברים את החודש, ומדוע המשנה כתבה זאת?

תשובה - **איצטריך:** לפי שהיה מקום לומר שחקירת העדים נחשבת להתחלת דין, ואמירת 'מקודש מקודש' נחשבת לגמר דין, וא"כ אפשר לקדש את החודש בלילה, כמו דיני ממונות שדנים רק ביום אבל את הגמר דין עושים גם בלילה, קמ"ל שאת 'מקודש מקודש' צריך לומר ביום, ואם לא אמרו ביום אין החודש מקודש.

למדנו במשנה - ראוהו בי"ד, יעמדו שנים ויעידו בפניהם: קושיא: מדוע? והרי כולם ראוהו, ויקדשוהו בראייתם, והרי לא יתכן שהשמיעה שהדיינים שומעים מהעדים תהיה יותר גדולה מהראייה שהם ראו בעצמם?! תירוץ: מדובר שבי"ד ראוהו בלילה, ורק למחרת הם יוכלו לקדשו (= שאין מקדשים בלילה), ואם השניים לא יעידו בפניהם, על סמך מה הם יקדשו מחר את החודש? שהרי אינם יכולים לקדשו על פי ראייתם של אתמול, ולכן צריך ששניים יעידו בפניהם.

למדנו במשנה - ראוהו שלושה והן בי"ד וכו': כאן אי אפשר לתרץ שראוהו בלילה, לפי שזהו החידוש שלמדנו מהדין הקודם, אלא החידוש הוא שאין היחיד נאמן לומר 'מקודש' על ידי עצמו. שהיה מקום לומר שכמו שדיין המומחה לרבים יכול לדון דיני ממונות אפילו ביחיד, כך יוכל דיין המומחה לרבים לקדש את החודש ביחיד, קמ"ל שצריך שלושה.